

Gimnazija Celje – Center
Kosovelova ulica 1
3000 Celje

Ana Pečnik

**PRIMERI LIKOVNIH VAJ ZA DIJAKE DRUGEGA LETNIKA PROGRAMA UMETNIŠKA
GIMNAZIJA LIKOVNA SMER ZA STROKOVNI PREDMET RISANJE IN SLIKANJE**

Strokovno gradivo za učitelje predmetov
v programu umetniška gimnazija – likovna smer

Celje, april 2025

KAZALO

IZ KULTURE V UMETNOST - IZ UMETNOSTI V VIDNI (LIKOVNI) SVET	4
(NE) FORMALNO PRIDOBLEJENE KOMPETENCE SO POMEMBNE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	5
ZDRUŽEVANJE ZNANJA IN USTVARJALNOSTI	6
LIKOVNI JEZIK KOT ORODJE ZA KONSTRUKTIVNO PRESOJO	6
UMETNOST KOT NALOŽBA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ	6
HOLISTIČEN PRISTOP K PRIDOBIVANJU ZNANJA	7
1. VAJA	8
2. VAJA	10
3. VAJA	12
4. VAJA	14
5. VAJA	18
6. VAJA	20
DELOVNI LIST ZA DIJAKE	22
VREDNOTENJE IN OCENJEVANJE 6. VAJE	23
ZAKLJUČEK	24
VIRI IN LITERATURA	26

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

IZ KULTURE V UMETNOST - IZ UMETNOSTI V VIDNI (LIKOVNI) SVET

Kultura je skupek dosežkov in vrednot človeške družbe kot rezultat človeškega ustvarjanja in delovanja (SSKJ, 2000). Če povzamemo zgornjo poved ugotovimo, da je kultura last vsakega razmišljujočega človeka. Človek pa je del kulture in na tem mestu se najdemo v krogu, ki nam pravzaprav dopušča lastno interpretacijo besede, ki pa se v sodobnem času vse pogostejše (z) najde na različnih naslovnica časopisja kot opomin posamezniku in moderni družbi.

S kulturo lahko označujemo veliko stvari – materialne in nematerialne. Materialna kultura je seveda povezana z denarjem in od tega je odvisno število »kakovostnih« kulturno-umetniških produkcij, ki so ponujene širšemu občinstvu. Nematerialna kultura pa je del slehernega razmišljujočega individuuma. V ta nematerialno-kulturni prostor pa lahko umestimo skrb za materni jezik in njegovo rabo, kulturno dediščino/folkloro, vrednote, vedenje in védenje. Slednje pa je najpomembnejše za preživetje. Kadar govorimo o kulturi, ne moremo mimo številnih zvrsti, ki jih lahko (za)objamemo pod plašč kulturnega. Da lahko kulturo tvorimo, moramo vanjo aktivno vključiti likovno, glasbeno, literarno, odrsko, filmsko, plesno umetnost in umetnost sodobnih medijev. Da je kulturno polje izpopolnjeno v vsej svoji celoti, so torej zgoraj omenjene umetnosti nepogrešljivi del slehernega kulturnega prostora.

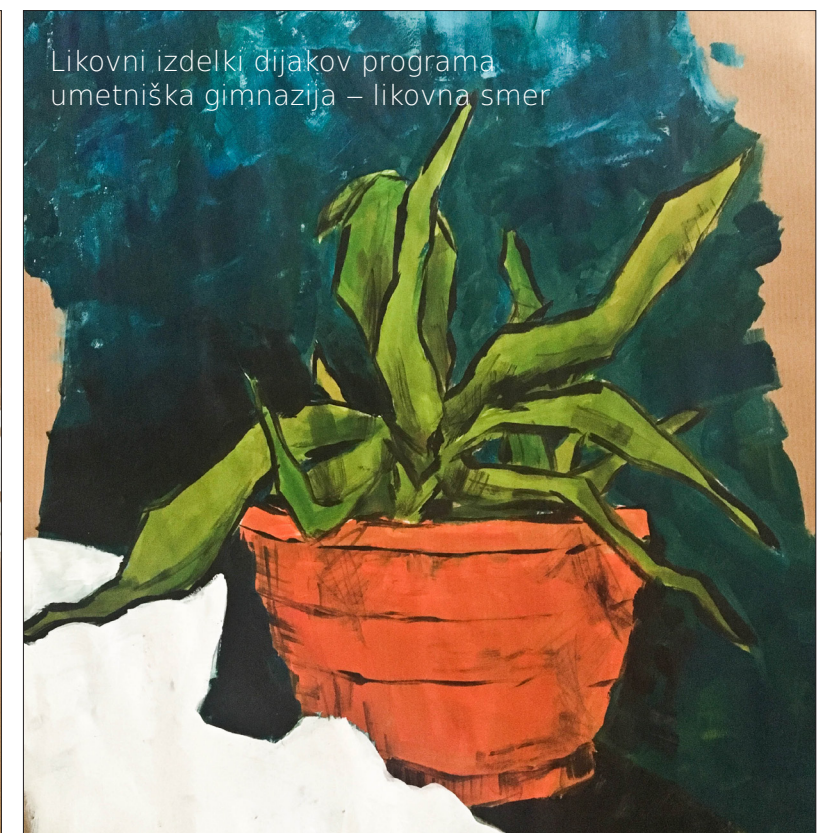
Kaj pa v tem kulturnem kontekstu pomeni umetnost? Z besedo umetnost danes poimenujemo vse dejavnosti, ki so namenjene ustvarjanju del z estetsko in sporočilno vrednostjo. Namenjena je duhovnemu uživanju, dožemanju in osebnostnemu ter družbenemu bogatenju slehernega bitja. Kadar smo v stiku z umetnostjo, je njen cilj, da z vsebino motivira um za razmislek, začenja številne pogovore in sprejema različna mnenja ter aktivira pestro paleto čustvenih dražljajev. Ravno zaradi omenjenega mora biti kultura del našega vsakdana in za njen napredek se morajo ves čas srečevati številne ideje za udejstvovanje v umetnosti in kulturi. Če do tega ne bi konstantno prihajalo, napredka v kulturi in nasploh v družbi ne bi bilo. V tem kontekstu igra veliko vlogo prav likovna umetnost, ki s svojo vizualno formo posameznika nagovarja skoraj na vsakem koraku.

Kaj pa je potemtakem likovna umetnost? Gre za oznako, kjer je v ospredju estetika in dožemanje »lepega«. Pod termin likovna umetnost uvrščamo različna področja: arhitekturo, grafiko, umetno obrt, urbanizem, kiparstvo, slikarstvo, fotografijo idr. Na tem mestu lahko kaj hitro ugotovimo, da je večini likovna umetnost za razumevanje pravzaprav dokaj enostavna, predvidljiva in na trenutke tudi primitivna. A ni tako. Butina (1988) pravi, da je likovna umetnost zelo širok pojem, ki ga ne moremo zaobjeti s skopo definicijo, saj je za lažje razumevanje le-te potrebno poseči po strokovni literaturi, vse tja do leta 1400, ko takratni likovniki/umetniki niso več želeli biti le rokodelci, ampak so se hoteli dvigniti na višjo družbeno stopnjo. In takrat se je likovna umetnost začela vzpenjati po lestevici razumevanja in dožemanja navzgor, tudi proti takrat (ne)dosegljivima filozofiji in znanosti. Umetniki so začeli razmišljati o pravilih, geometriji prostora, matematiki, estetiki, likovni teoriji, o tretji dimenziji, zgradbi telesa idr. Takrat se je tudi pojavila renesančna akademija, ki je pričela z učenjem in urjenjem slikarskih in kiparskih mojstrov. Butina (1988) sicer tudi pravi, da mora biti vsak likovnik virtuozen in docela spreten rokodelce, ker mu šele to omogoča, da uveljavi in pravilno razvije duhovno bistvo svoje lastne umetnosti in jo pretvori v kulturo.

Umetnost je torej priložnost, da v času vzajemne soodvisnosti postane pomemben dejavnik pri iskanju ravnovesja v družbi in posledično tudi v kulturi. In spet se z zapisanim dotaknemo kulture, brez katere umetnost ne bi mogla izražati svoje »biti«. In obratno.

(NE) FORMALNO PRIDOBLEJENE KOMPETENCE SO POMEMBNE ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

Zapisano apisano nam postavlja naslednje, morda še kompleksnejše vprašanje, in sicer kako je s kulturo in umetnostjo v šolskem prostoru? Je v prostoru, ki je zaradi narave svojega dela in kompleksnosti sistema, sploh kaj možnosti za kulturno-umetniško udejstvovanje? Gimnazija Celje – Center (v nadaljevanju GCC) je v slovenskem prostoru edina srednja šola, ki je pridobila naziv Kulturna šola, saj je skrb za umetniško-humanistični razvoj med pomembnejšimi cilji vzgoje in izobraževanja. V programu Kulturna šola in skladno z vsemi smernicami kulturno-umetnostne vzgoje skrbno načrtujemo številne aktivnosti (kulturno-umetniške vsebine idr.), ki poudarjajo, da je vzgoja mladih generacij, zlasti ko gre za vrednote, kot so strpnost, razumevanje, sodelovanje in delo, bistvena za svetlo prihodnost naše domovine, kulture in družbe nasploh. Šole imamo pri takšnem razvoju izjemno vlogo in želimo si, da bi jo tudi v prihodnje še dodatno krepili, ob tem pa našli tudi dovolj razumevanja v svojem okolju, ki žal prosveto in z njo kulturo vse prepogosto označuje zgolj kot obremenjujočo proračunsko postavko. V tem oziru v ospredje postavljamo (ne)formalno pridobljene kompetence, ki so danes mogoče pomembnejše kot kompetence, kjer je znanje merljivo in ovrednoteno s skupimi številkami. Kakšna je pravzaprav razlika med formalnim in neformalnim izobraževanjem? Prva in najbrž najpoglavitejša se skriva v namembnosti. Formalno izobraževanje je tisto, ki naj bi nas pripeljalo do formalno potrjenih izobraževalnih rezultatov (stopnja izobrazbe, diploma, poklicna kvalifikacija) in omogoča delodajalcu sistematičen vpogled v kandidatovo znanje. Neformalno izobraževanje pa je tisto, ki ni namenjeno pridobivanju spričevala ali diplome, temveč zadostitvi interesov in razvoju novih kompetenc udeležencev. Pri slednjem gre za pridobivanje, razširjanje, obnavljanje, posodabljanje in poglobljanje znanja, kjer ni nujno, da se pridobljeno znanje dokazuje z javno veljavno listino. Na GCC vedno znova ugotavljamo, da je šolsko leto zaznamovalo sodelovanje med obema zvrstema vzgojno-izobraževalnega procesa, da učitelji, mentorji in starši (čeprav včasih zelo težko) uspemo pogledati tudi čez okvire kriterijev in ocen. Sicer pa tako ali drugače moramo stremeti k istemu cilju in omogočiti mladim celostni razvoj, jim dati možnosti, da razvijejo vse svoje talente, tudi tiste, ki se jih ne da ovrednotiti z oceno, in to pokazati v šoli in zunaj nje. To potrjujejo številni šolski projekti, ki v ospredje postavljajo kulturo in umetnost ter njeno pomembnost za obstoj človeštva. Navduševati in poudarjati (ne)formalno znanje bi moralo biti geslo v sodobnem šolstvu v izobraževalni vertikali, radovednost in ustvarjalnost pa smernici, ki tlakujeta mladostnikovo in nenazadnje tudi učiteljevo ter družbeno prihodnost (Deleja, 2018).

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

ZDRUŽEVANJE ZNANJA IN USTVARJALNOSTI

Likovno ustvarjanje in likovno izražanje omogočata ustvarjalno pot za slehernega posameznika. Pri ustvarjalnem procesu ne gre zgolj za kopičenje suhoparnih informacij ali podatkov, ki jih mladostniki shranjujejo v svoje miselne procese, »/.../ temveč so dejavni, saj te podatke pretvarjajo v likovno izkušnjo, pri tem pa se tudi emocionalno dobro počutijo« (Flajšman, 2011, str. 15). Likovna praksa je torej aktivno področje, ki lahko spreminja perceptivno naravnost subjekta (Flajšman, 2011). Notranja ustvarjalnost pa je pomembno sredstvo za doseganje številnih (ne)umetniških ciljev. Slednje bi moralo biti v trajnostnem razvoju opredeljeno kot pomembna smernica, ki pripomore k udejstvovanju in uresničevanju številnih dolgoročnih ciljev.

LIKOVNI JEZIK KOT ORODJE ZA KONSTRUKTIVNO PRESOJO

Vizualna podoba je izvrstno sredstvo za komunikacijo med okoljem in družbo. To prednost izkoriščajo predvsem v komercialne namene. Temu lahko pritrdimo v poplavi številnih vizualnih komunikacij, ki jih srečujemo na vsakem koraku. Pomemben cilj, ki ga v vzgoji in izobraževanju moramo doseči, je priprava mladostnikov za konstruktivno presojo videnega. Navedeno je še posebej pomembno zato, ker živimo v svetu, v katerem je vizualno sporočilo prevladalo nad verbalnim. Zato je oblikovanje lastnega in svobodnega mnenja izjemno pomembno za dešifriranje tovrstnih komunikacij in zvijač: »/.../ s katerimi nas zasipajo vsak dan in s katerimi nas hočejo pretentati v skladu s kapitalsko logiko« (Flajšman, 2011, str. 19). Ravno zato je potrebno v šolski sistem kakovostno implementirati likovno umetnost in njene vsebine. Umetnost je potemtakem nujno potrebno aktivno vključiti v vse smernice in cilje trajnostnega razvoja, kateremu pripisujemo vse večji pomen – tudi v vzgoji in izobraževanju.

UMETNOST KOT NALOŽBA ZA TRAJNOSTNI RAZVOJ

O pomembnosti trajnostnega razvoja je bilo že veliko zapisanega. Prav tako je bilo o trajnostnem razvoju sprejetih več mednarodnih dokumentov. Trajnostni razvoj je v pedagoškem procesu izjemen pristop h holističnemu pridobivanju znanja in pomembnih kompetenc za življenje. Gre za sistem, ki je obsežen in celovit ter v skladu s pedagoškimi procesi vključuje odnos med človekom in naravo ter v ospredje postavlja še tako pomembne odnose med ljudmi. Prav tako nas trajnostni razvoj vodi do razumevanja celostne povezave med naravnim, gospodarskim, družbenim in političnim sistemom. Prav tako je eden ključnih namenov tovrstnega razvoja aktivno reševanje sedanjih in prihodnjih okoljskih in družbenih vprašanj ter vprašanj o razvoju človeštva. Kje pa je umetnost v konceptu trajnostnega razvoja? Ali je umetnost našla svoj prostor pri razvijanju modela za trajnostni razvoj? Flajšman (2011) pravi, da se ustrezna stroka ni primerno opredelila in pojasnila, kolikšen bi lahko bil umetniški doprinos k procesu ustvarjanja trajnostnega razvoja. Morda pa te, tako zelo pomembne stroke, preprosto nihče noče slišati? Kakorkoli že, na zgoraj zastavljeno vprašanje Flajšman (2011) v treh točkah umetnost izpostavlja kot zelo pomemben mejnik k trajnostnemu razvoju.

Likovnadejavnostjelahkoizjemenzgledekakovostnekomunikacijesprostorom.Povezovalni člen med umetnostjo in trajnostnim razvojem/trajnostno kulturo je prav odnos do okolja in prostora. Izpostaviti je potrebno problem med človekom in njegovim odnosom do prostora/okolja. 2. Pri likovni umetnosti je potrebno združevanje ustvarjalnosti in številnih znanj. Zakaj je to pravzaprav sploh pomembno? Gre za kompleksno doživljajsko raven, ki združuje ustvarjalnost in številna ostala znanja. 3. Likovna dejavnost in njeni produkti prikazujejo učinkovite prikaze in konstruktivne presoje do ostalih trajnostnih konceptov (Flajšman, 2011). Živimo v obdobju, ko je pred umetnostjo, kulturo in vrednotami v

ospredje postavljena zahteva po materialnem svetu. Narejena je že precejšnja škoda. A nikakor še ni vse izgubljeno. Glede tega bi bilo dobro poiskati »zdravilo«. Likovna umetnost in vzgoja za umetnost bi lahko predstavljala v tem kontekstu dobro rešitev s številnimi pozitivnimi in zdravilnimi učinki. Strokovnjaki na področju vzgoje in izobraževanja se ravno zato upravičeno zavzemajo za dodatne umetniške vsebine in ure v celotni izobraževalni shemi, saj se zavedajo njihove pomembnosti za razvoj in obstoj kulture. Nekateri posamezniki namreč brezkompromisno klestijo umetniške ure in vsebine brez utemeljenih razlogov.

HOLISTIČEN PRISTOP K PRIDOBIVANJU ZNANJA

Najstarejša oblika učenja oziroma učenje v najširšem pomenu besede je prav gotovo izkustveno učenje. Gre za aktivno povezavo med praktičnimi in teoretičnimi izkušnjami. Pojavi se že v praskupnosti, ko so odrasli svoje izkušnje prenašali na otroke in jim potem omogočili, da so te izkušnje uporabili in preizkusili v resničnem življenju, jih nadgradili in kasneje prenesli na naslednje rodove. Kasneje so se z izkustvenim učenjem ukvarjali številni didaktiki. Vsak je model izkustvenega učenja oblikoval po svoje, vsem pa je skupen ciklični proces, katerega temelj sta izkušnja in refleksija o tej izkušnji. Kadar govorimo o izkustvenem učenju in pridobivanju znanja na takšen način, ne moremo mimo medpredmetnega/medpodročnega sodelovanja. Gre za različne predmetne enote, s katerimi lahko povežemo učne vsebine in kompleksne cilje. »Ne glede na teorije in konceptualne premisleke pa tovrsten pouk lahko vodi le globoko motiviran pedagoški delavec, ki se zaveda pomena svojega poslanstva /.../« (Žakelj, 2013, str. 13).

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 2. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

1. vaja

Motiv

V barvni kot postavimo kozarec, steklenico ali vrč. V predmet natočimo čisto malo vode. Barvni kot je lahko tudi v poljubnih barvah. Pri kompoziciji se izogibamo popolni simetriji.

Opazovanje

Steklen predmet ali vodo lahko vidimo samo zato, ker nista popolnoma prozorna, ampak svetlobo deloma posrkata, odbijeta ali lomita. Ko slikamo prozoren predmet, opazujemo, kako se skozenj kaže ozadje, saj nima barve. Ponekod je barva ozadja temnejša, drugod svetlejša, ponekod pa je zaradi zrcaljena okolja na površini stekla tudi spremenjena. Zanimiva je gladina vode, ki je zaradi loma svetlobe obarvana z barvo tal. Razen barv opazujemo tudi risbo (robovi kota), ki jo steklo ali voda deformirata ali lomita.

Slikanje

Naslikati je treba prozoren predmet, kar pomeni, da naslikamo, kako je skozenj videti ozadje. Predmet se ne sme stopiti z ozadjem, zato naslikamo barve, ki so za steklom, dovolj različne od okolja. Temnih ali svetlih obrob predmeta ne slikamo, tudi če jih na predmetu vidimo, rajši povečamo razlike med barvnimi lisami. Lome in deformacije robov ozadja, ki nastanejo zaradi prehoda svetlobe skozi steklo in vodo, poenostavimo ali povečamo. To je potrebno zato, ker predstavljajo bistveno karakteristiko pozornih predmetov, še posebno tekočin. Senca, ki jo meče steklen predmet, ima določene posebnosti. Če je posoda prazna, je senca temnejša ob robovih, če je v njej voda, pa v sredini. Voda namreč deluje kot zbiralna leča, zato nastane sredi temne sence zelo svetla lisa.

Odbleske na površini stekla naslikamo po temeljitem premisleku. Vsekakor ne naslikamo vseh, ki jih vidimo. Najbolje je naslikati en sam odblesk. Če jih naslikamo več, naj bo eden glavni, ostali pa mnogo šibkejši. Težimo k temu, da posodo naslikamo s čim manj barvnimi lisami. Vse, kar ni nujno potrebno, lahko sliki škodi.

Cilji vaje

Senzibilizacija pogleda: opazujemo barve ozadja in ne predmeta, ki je v bistvu neviden.

Razvijanje likovnega mišljenja: spoznavamo, da je predmet bolj prepričljivo prikazan, če ne naslikamo vsega, kar na njem vidimo. V tem primeru so to odbleski.

Mešanje barv: upoštevati je treba, da barvo ozadja spreminjata prehod svetlobe skozi steklo in odsev okolja na površini stekla.

Likovnanaloga naj bo narejena natančno in z veliko mero potrpežljivosti. Vaja je zelo pomembna za nadaljnji razvoj vašega slikarskega mišljenja, saj je pobrobno opazovanje ključ do uspeha v risarskem in slikarskem svetu.

Velikost lista - 50x70 cm (liste si lahko vzamete v šoli).

Likovni tehnika: akril

Format naj bo pokončen in temu seveda prilagodite tudi kompozicijo.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

2. vaja

Likovna naloga: Risanje prostora

- Cilj:
- Opazovati in interpretirati značilnosti prostora, v katerem se nahajamo (npr. učilnico, hodnik, knjižnico ali katerikoli drug poznan prostor).
 - Vaditi kompozicijo, perspektivo in uporabo svetlobe ter senc pri upodabljanju arhitekturnih elementov.
 - Razvijati osebni pogled na vsakdanje okolje in ga kreativno izraziti.

- Materiali:
- Risalni papir (lahko A3 ali A4, glede na razpoložljivost)
 - Svinčik (lahko oglje ali barvice, če so na voljo)
 - Radirka
 - Barve (akrilne, vodene barve, tempera ipd.) in čopič, če želite dodati barvno noto

Potek naloge

Ura 1: Opazovanje in priprava skice

1. Opazovanje prostora:

- Pred začetkom si vzemite nekaj minut in si natančno oglejte prostor, v katerem se nahajate.
- Osredotočite se na pomembne elemente: arhitekturne detajle (okna, vrata, stene, tla), svetlobo, sence ter predmete, ki popestrijo okolje.

2. Načrtovanje kompozicije:

- Razmislite, kateri del prostora boste upodobili in kakšen bo vaš pogled (pogled iz vogala, ravno spredaj, z višje ali nižje perspektive).
- Predstavite si, kako boste razporedili posamezne elemente, da bo risba uravnotežena in zanimiva.

3. Izdelava osnutka:

- Na papirju rahlo narišite osnovno skico prostora.
- Uporabite lahkotne linije, da boste kasneje lažje popravljali oblike in dimenzije.
- Ne pozabite označiti osnovnih perspektivnih linij, ki vam bodo pomagale pri pravilni razporeditvi elementov.

Izvedba in dokončanje dela

1. Dodelava risbe:
- Na osnovi pripravljenega osnutka nadaljujte z natančnejšim risanjem.
 - Posvečajte pozornost svetlobnim virom: kje pada svetloba, kako nastajajo sence in kako se spreminja intenziteta svetlobe v prostoru.
 - Uporabite tehniko senčenja (lahkote in temnejše tone) za ustvarjanje tridimenzionalnega učinka.
2. Osebna interpretacija:
- Razmislite, kako lahko skozi svojo risbo izrazite tudi svoje čustveno doživljanje prostora.
 - Lahko poudarite določene detajle, ki so vam posebej pomembni ali zanimivi, in jih ustvarite v večjem kontrastu.
3. Zaključek:
- Preglejte svoje delo in popravite morebitne netočnosti.
 - Če imate še čas, dodajte detajle, ki bodo poudarili značilnosti prostora (npr. teksturo stene,

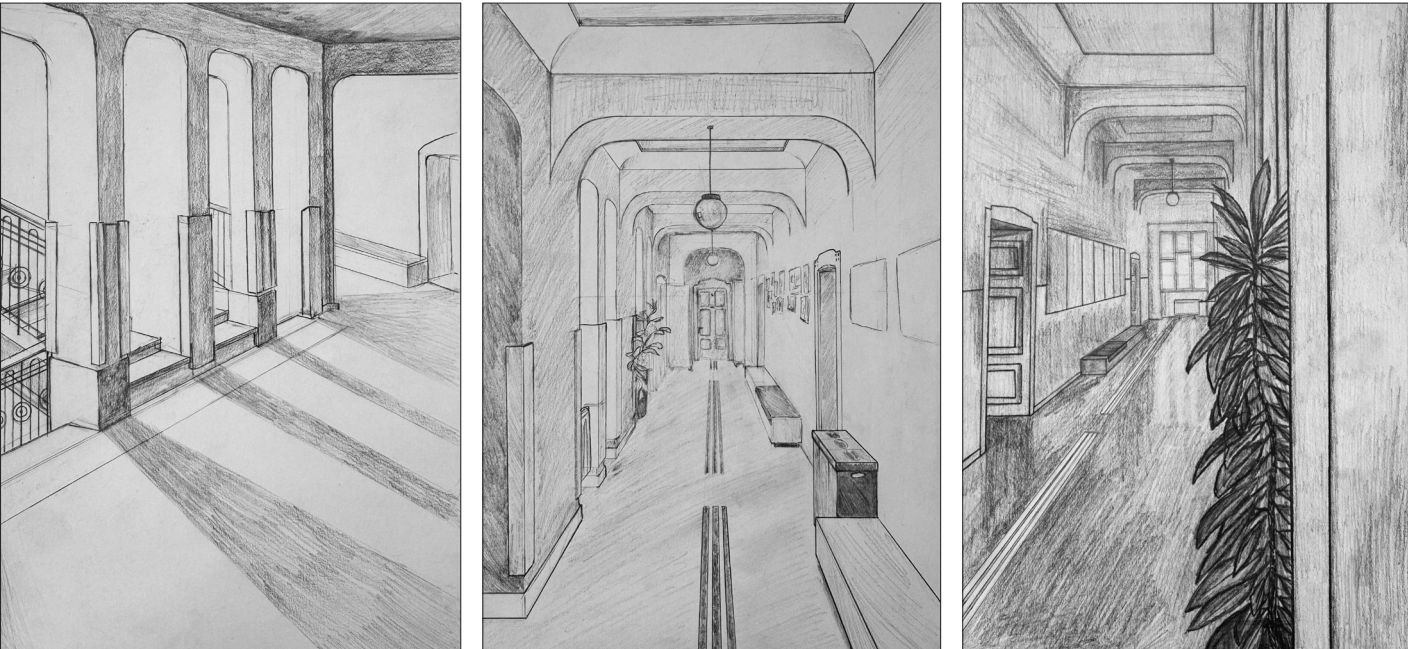
- vzorke na tleh, refleksije svetlobe).
- Delo zaključite tako, da ga pripravite za predstavitev ali razpravo v razredu.

Dodatni nasveti

- **Perspektiva:**
Razmislite o uporabi enotečne perspektive (enega bežnega točkovanja), ki vam bo pomagala ustvariti občutek globine.
- **Svetloba in sence:**
Eksperimentirajte z različnimi tehnikami senčenja, saj so sence ključne za prikaz volumna in razdalj.
- **Osebni pristop:**
Ni pomembno, da risba zgleda popolno. Pomembno je, da v njej čutite in pokažete svoj pogled na prostor ter da se naučite opazovati drobne detajle.

Ta naloga vam bo pomagala, da se osredotočite na vsakdanje okolje in ga skozi likovno izražanje doživite na nov način.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 2. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

3. vaja

Naslov naloge
Barvna igra oblik in prehodov

CILJ NALOGE

1. Raziskovanje modulacije (postopnega prehajanja med barvnimi vrednostmi).
2. Ustvarjanje tihožitja, kjer poudarite oblike, linije in barve.
3. Poudarek na izrazu in harmoniji kompozicije.

Navodila za nalogo

1. Izbira motivov in oblikovanje kompozicije:
 - Dijaki izberite preprosto tihožitje (npr. sadje, vazo, steklenico, draperijo/tkanino, skledo ...).
 - Oblike poenostavite tako, da jih stilizirate v osnovne geometrijske oblike (krog, oval, valj).
 - Dodajate lahko informacije o predmetu (teksture, vzorce, črte), ki poudarijo karakter predmetov.
2. Uporaba modulacije
 - Pri barvanju/slikanju uporabite modulacijo za ustvarjanje prehodov:
 - a) Znotraj ene barve - od temnejšega do svetlejšega tona (monokromatski prehodi izbrane barve).
 - b) Med različnimi barvami - npr. prehodi med toplimi (rumena, rdeča) in hladnimi barvami (modra, zelena).
 - Barve naj služijo kot glavni izrazni element.
3. Ozadje in kontrast
 - Stilizirano/poenostavljeno ozadje naj dopolnjuje motive v ospredju (npr. abstraktni vzorci ali preprosti barvni prehodi).
 - Ozadje naj ne prevlada - kompoziciji naj doda le globino.
4. Tehnika
 - Akril na papirju.

LIKOVNA NALOGA OD VAS ZAHTEVA DVA IZDELKA

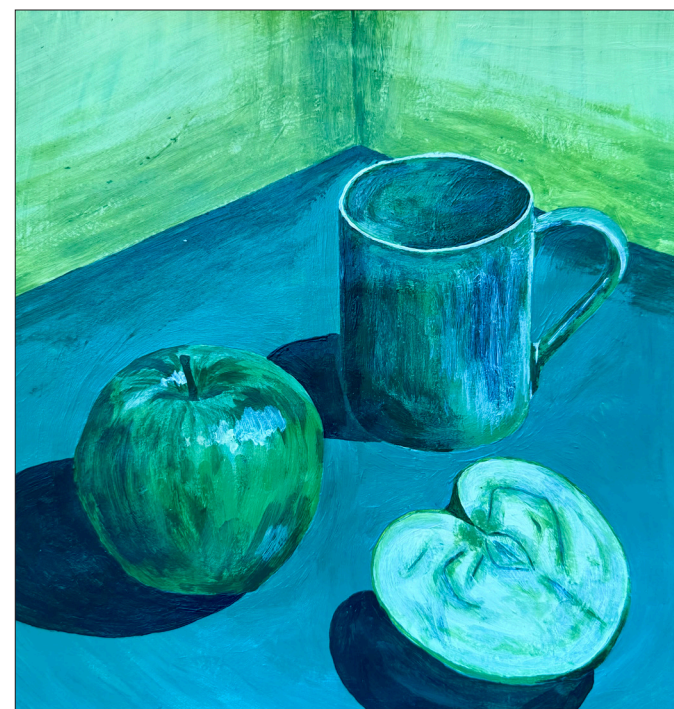
1. IZDELEK - TIHOŽITJE Z UPORABO MONOKROMATSKIH BARV
2. TIHOŽITJE Z UPORABO HLADNIH IN TOPLIH BARV (barvna perspektiva)

Izdelka naj bosta narejena na dva formata v velikosti 29,7 X 29,7 cm (naredite kvadrat iz A3 šelehamerja).

IZOBRAŽEVALNI NAMEN/CILJ

- Razumevanje in uporaba modulacije in monokromatskega slikanja kot izraznega sredstva.
- Razvijanje občutka za kompozicijo, barvo in sodobni likovni jezik.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 2. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

4. vaja

Barvna ekspresija

Ekspresivno vrednost barv je raziskala in razvila predvsem moderna umetnost, ne smemo pa pozabiti tudi na tradicionalne umetnosti, predvsem ljudske in plemenske, kjer najdemo izjemne primere ekspresivno uporabljenih barv pri oblikovanju obrednih mask in oblačil, pri kulturnih predmetih in upodobitvah božanstev ter pri gledaliških uproizoritvah, predvsem lutkovnih in plesnih.

Ekspresija

Ekspresija je izraženo notranje doživetje. Stanja žalosti, veselja, jeze, razočaranja, sreče ..., se odražajo na človekovem obrazu, v glasu in kretnjah, skratka v celotni govorici telesa. Tako postane notranje doživetje vidno tudi navzven. Če so določena čustvena stanja stalna in del človekovega temperamenta, se lahko pokažejo tudi v načinu oblačenja in opremi bivališč, posebno pa izstopajo pri izbiri barv. Izkaže se, da določenim duševnim stanjem ustrezajo določene barve. Barve niso ekspresivne same po sebi. Modra barva, na primer, ne izraža duševnega stanja umirjenosti, ampak sama deluje pomirjajoče. Slikar pa modro barvo lahko uporabi tako, da predstavlja umirjenost in poduhovljenost. Ekspresivna ni barva, ampak to, kar z njo doseže slikar. Barve imajo le določene lastnosti, ki to omogočajo.

Ustvarjalec z bavo ne izraža svojega trenutnega duševnega razpoloženja, čeprav se v posameznih primerih dogaja tudi to. Večinoma so barve na ekspresiven način uporabljene **premišljeno in načrtno**. Slikar barve proučuje, raziskuje njihove potenciale in dognanja uporabi v ustvarjalnem procesu. Cilj ekspresivnega umetniškega dela je, da pri gledalcu vzpodbudi intenzivno doživljanje oz. doživetje, ne pa izražanje duševnega življenja umetnika, čeprav vsak umetnik črpa iz svojega temperamenta in življenjskih izkušenj.

Ekspresivne barve

Izrazno vrednost in pomen imajo barve samo v človekovi kulturi. Ekspresiven učinek jim da človekova duhovnost. V naravi barve niso ekspresivne, ampak samo sporočilne. Živali, ki se v praitvenem obdobju živo obarvajo, s tem ne sporočajo svojih ljubezensko-romantičnih čustev, ampak le nakazujejo, da so godne za parjenje. Meje med sporočilnostjo, ekspresijo in simboliko barv pa so zabrisane, saj se v stvarnosti ti vidiki barvnih učinkov prepletajo.

Človek je v barvah zmožen videti še kaj drugega kot samo njihovo raznolikost. Zdi se mu prijetne ali običajne, tople ali hladne, nežne ali živahne ... V njih prepoznava svetlobo, mrak, živahnost, mir, bližino, daljavo ... Nekatere so vesela ali živahne, druge svečane, tretje vznemirjive itd. Barve izrazno niso enoznačne, ekspresivnih vrednosti pa jim ne moremo poljubno pripisovati, ampak jih je treba odkrivati.

V sodobnem slikarstvu se ekspresivna raba barve veže na ekspresionizem, slikarsko smer v začetku 20. stoletja. Ekspresionisti so tematiko za svoje slike iskali v takratnih družbenih razmerah pred in med prvo svetovno vojno ter po njej. Upodabljali so človeške stiske in travme pa tudi grozote vojne, zato so njihove barve hladne, temačne, kontrastne ali pa kričeče.

Ko govorimo o ekspresivnih barvah, ne mislimo na tiste, ki bi izražale spokojnost, lepoto ali srečo, pač pa take, ki **merijo na konflikt**, grozo ali eksestencialno stisko. Tega pač ni mogoče izraziti z barvami, ki so v skladu z navkom o barvni harmoniji. Barvna ekspresija temelji na disharmoniji, na **barvnih in tonskih nasprotjih**. **Pomagamo si lahko z naukom o bavnih kontrastih, vendar je treba iskati lastne in drzne rešitve.**

Teme za ekspresivno slikanje:

MELANHOLIJA, DEPRESIJA, EROTIKA, SAMOPODOBA, STRAH, JEZA, UTESNJENOST, ODNOSI, STRES, DRUŽBA, ZASANJANOST, ISKANJE SAMEGA SEBE, PRENASIČENOST, MEDIJI, SODOBNE TEHNOLOGIJE, IZDAJA, ZAUPANJE, LJUBOSUMJE, ZAVIST, DUŠEVNO ZDRAVJE ...

Navodilo za izdelavo naloge

Na format A3 naslikajte ekspresivno sliko, upoštevajoč navodila na sprednji strani. Izberite si temo (lahko tudi takšno, ki ni zapisana med danimi predlogi) in na to temo slikajte na ekspresionističen način. Pri tem upoštevajte svoje občutke ter kako se počutite »trenutno« ob razmišljanju o temi, problematiki, stanju ..., ki ste si ga izbrali. V sliko lahko vključite tudi kakšno besedo. Vsekakor na tej nalogi upoštevajte zakonitosti likovne tehnike, ki si jo boste izbrali.

Na hrbtni strani zapišite ime in priimek, naslov likovnega dela in delo v parih stavkih opišite.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 2. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

5. vaja

Barva in slikanje po modelu

Slikanja po modelu ne smemo enačiti s figurativnim slikarstvom nasploh. Slikanje neposredno po modelu je v zgodovini slikarstva relativno mlado in tudi sicer redko. Povsem se je uveljavilo šele z realizmom in impresionizmom v 19. stoletju. V drugih obdobjih so slikarji po modelu le skicirali in slikali študije ali pa samo posamezne figure, draperije ali obraze, ne pa slike kot celote. Slikanje po modelu je nepogrešljivo pri uvajanju v veščino slikanja. Pri tem slikanju se slikarski problemi barv nanašajo na konkretne barve v naravi, zato ni težko oceniti, ali je cilj vaje dosežen. Pri študijskem slikanju po naravi se slikar privadi slikaskemu delu, nujni doseldnosti in natančnosti, daj je cilj, ki ga mora doseči jasen in enoznačen.

Barvni intervali

Interval je stopnja različnosti med dvema sosednjima barvama. O barvnem intervalu govorimo samo v okviru posamezne dimenzije barve. Gre torej za razliko v svetlosti ali nasičenosti iste barve in za spremembo barvnosti (od rumenozelene do modrozelenene, od rdečeoranžne do rumenooranžne ...). Barvnemu intervalu pravimo tudi **barvni proporci**. Pri slikanju so intervali razlike med sosednjimi barvnimi lisami, večinoma pomembnejši od barv samih. Naša vizualna percepcija je namreč usmerjena v zaznavo razlik med sosednjimi ploskvami. Tam, kjer ni svetlobnih ali barvnih razlik, ni kaj zaznati. Tudi naša predstava stvarnosti je utemeljena na teh razlikah, zato zlahka prepoznamo, kdaj se slikar približa običajnim barvnim in svetlobnim intervalom določenega motiva. Slikar lahko te intervale tudi poveča ali pomanjša in s tem izziva gledalčevo percepcijo. Tudi na ta način lahko gradi svoj slikarski izraz in stil.

Lokalna barva

Lokalne barve so barve predmetov ali njihovih delov. To so barve oblačil, gumbov, cvetov ..., skratka barve, ki so značilne za posamezne predmete, objekte in pojave. Lokalne barve so stalne lastnosti predmetov, zaznamo pa jih po zaslugi **barvne konstance**. To pomeni, da vidimo značilno barvo določenega predmeta glede na to, kakšna je v **trenutnih** okoliščinah.

Modelirana barva

Modeliranje barve je povezano z risbo. Z modeliranjem barve risbo senčimo in tako prikazujemo telesnost naslikanih predmetov. **Lokalne barve modeliramo tako, da jih svetlimo z belo in temnimo s črno barvo.** Modelirano barvo **vidimo na motivu in jo pri slikanju posnemamo.** Modeliranje barve je značilno za slikarstvo, ki temelji na realistični akademski risbi. Na ta način so slikarji barvo uporabljali vse do modernega slikarstva. Slikarji, ki se odločijo za tak način slikanja, slikajo z barvno modelacijo tudi danes.

Modulirana barva

Modulacija pomeni premeno, **preskok na drugo raven**, v dolgo modaliteto ali lestvico. Pri moduliranju barve gre za preskok med **toplim in hladnim barvnim ključem**. Barvna modulacija zato gradi predvsem na **toplo-hladnem kontrastu in je utemeljena na dejstvu, da se zdijo tople barve svetle in bližje, hladne pa senčne in bolj oddaljene**. Za modelacijo je značilno slikanje z barvnimi lisami brez kontinuiranih prehodov med posameznimi toni in barvami, to pa zato, ker je tu poudarek na barvi, barva pa pride najbolj do izraza na homogeni ploskvi. Z modulacijo se barve aktivirajo, poveča se njihova barvna moč, ker se tople in hladne med seboj krepijo.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 2. letnik

UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

6. vaja

LIKOVNA NALOGA: Slikanje tihožitja

Tematsko izhodišče:

Opazovanje in interpretacija aranžiranega tihožitja (rože, tkanine, vaza, draperija) skozi stilizirane oblike in lazurne nanose barv.

Likovni cilji:

- razvijanje občutka za barvno harmonijo in načela likovnega reda (ravnotežje, ritem, kontrast, poudarek),
- uporaba lazurnih nanosov za ustvarjanje občutka globine in mehkobe,
- oblikovanje stiliziranih ali poenostavljenih oblik, ki izražajo atmosfero in likovno poetičnost,
- prehod iz realističnega opazovanja v likovno interpretacijo.

Tehnične zahteve:

Podlaga: rjavi risalni papir ali tonirani papir (za kontrast z lazuro).

Medij: akrilne barve (redčene z vodo za lazurne nanose).

Format: A3 ali večji.

Najprej svetel podslikarski nanos za definiranje kompozicije, nato plastenje barv z lazurnimi nanosi.

Likovna navodila:

Postavi lastno tihožitje (vaza z vejicami cvetja, tekstil, barvna draperija, miza) ali si pomagaj s fotografijami. Najprej skiciraj kompozicijo z belo ali svetlo akrilno barvo.

Gradnjo slike nadaljuj z lazurnimi plastmi – naj barva nežno prehaja ena v drugo.

Poudari ritem in kompozicijsko dinamiko z barvnimi poudarki ali kontrastom med toplimi/hladnimi barvami.

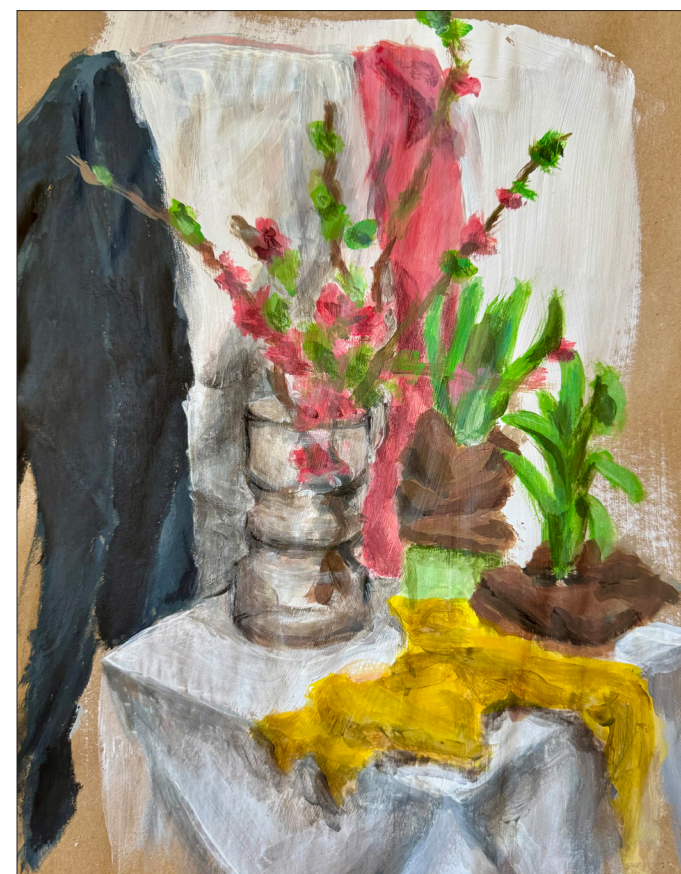
Oblike naj bodo stilizirane – ne upodablaj vsega realistično, temveč skušaj ujeti bistvo (linijo, barvno liso, teksturo).

Sliko zaključi z oceno barvne harmonije in uravnoteženosti vseh likovnih elementov.

Poudarki pri ocenjevanju:

- izraznost kompozicije (ravnotežje in ritmična razporeditev elementov),
- uporaba lazure in prehodi med barvami,
- sposobnost poenostavljanja oblik in hkrati ohranjanje likovne celovitosti,
- likovna atmosfera slike in občutek za barvno usklajenost.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

PREDMET RISANJE IN SLIKANJE - 2. letnik
UMETNIŠKA GIMNZIJA - LIKOVNA SMER

Delovni list za dijake, ki se navezuje na 6. vajo

1. OPIS KOMPOZICIJE

Kaj si izbral/-a za tihožitje? Opiši elemente, ki jih vsebuje tvoja kompozicija (npr. vaza, rože, tekstil, draperija itd.):

2. NAČRTOVANJE BARVNE HARMONIJE

Katere barve si izbral/-a za osnovno barvno shemo? Zakaj? (npr. toplo-hladno, komplementarno, analogno...)

3. PRISTOP K LAZURNEMU NANOSU

Kako si nanašal/-a barvo? Katere plasti so nastale in kako si ustvarjal/-a prehode?

4. POENOSTAVLJANJE OBLIK

Katere dele si poenostavil/-a? Zakaj? Kako to vpliva na celotno kompozicijo?

VPRAŠANJA ZA REFLEKSIJO (analiza po koncu naloge)

Kaj ti je bilo v tej nalogi najbolj zanimivo ali izzivalno?

Kako si se odločal/a za barvne poudarke in kontraste?

Kako se tvoja slika razlikuje od realnega pogleda na tihožitje?

Kaj bi naredil/a drugače, če bi nalogo ponovil/a?

Kako bi opisal/a vzdušje oziroma atmosfero svoje slike?

Kriteriji vrednotenja/ocenjevanje (6. vaja)

Kriterij	Odl (5)	Pdb (4)	Db (3)	Zd (2)
Kompozicija	Izvirna in uravnotežena; jasno upoštevanje načel likovnega reda	Kompozicija je uravnotežena, vendar manj izvirna	Osnovna kompozicija je razumljiva, a nerazvita	Kompozicija je nerazumljiva ali kaotična
Barvna harmonija	Zelo usklajena uporaba barv; prepoznavna barvna shema in premišljeni kontrasti	Barve so večinoma usklajene, manj izrazita barvna logika	Barve so prisotne, a med seboj neusklajene	Barvna uporaba je naključna in zmotna
Uporaba lazurnega nanosa	Vešče slojevito nanašanje barve; vidna globina in prosojnost	Prisotno plastenje barv, vendar manj izrazito	Le delno upoštevan lazurni pristop	Ni vidne uporabe lazurnega nanašanja
Stilizacija oblik	Zavedna poenostavitev; likovno zanimiv pristop k formam	Prisotna stilizacija, a nekoliko nesistematična	Le manjša odstopanja od realnosti	Oblike so preveč realistično ali nejasno prikazane
Likovni izraz in atmosfera	Zelo močan likovni vtis; slika izraža občutje ali atmosfero	Prisotna likovna celovitost	Slika je nevtralna, brez posebnega izraza	Delo ne izraža nikakršne vsebinske ali estetske kvalitete
Refleksija in analiza (delovni list)	Natančno, poglobljeno razmišljanje o lastnem delu	Jasno opisana opažanja	Površna analiza	Pomanjkljivo ali neizpolnjeno

ZAKLJUČEK

Umetnost je za doseganje trajnostnega razvoja na vseh točkah družbenega zavedanja in razvoja nepogrešljiva. Pri tem pa je potrebno upoštevati kompleksne dejavnike implementiranja tega področja k že zapisanim ciljem trajnostnega razvoja. Odgovorni se morajo zavedati kako zelo pomembno področje so »izpustili« iz trajnostnega načrta, ki zagotavlja boljšo prihodnost za nas in naslednje generacije. Da bi bila družba danes in v prihodnje vredna vsega tega, za kar si prizadevamo, je potrebno okrepiti celovitost delovanja. Umetnost in kultura sta tista dejavnika, ki lahko mladostnikom pustita velik motivacijski pečat za nadaljnje raziskovanje sveta, družbe in življenja. Gre za način učenja, kako različno pridobljena znanja uporabiti kot odlično osnovo za spremembe. Pa naj bodo to spremembe v osebnih pogledih ali pa širše, trajnostno naravnane.

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

Likovni izdelki dijakov programa
umetniška gimnazija – likovna smer

VIRI IN LITERATURA

Butina, M. (1988). O odnosu (likovna) umetnost – estetika. Sodobnost, 36 (12), 1190-1199. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-L1DFKQ21>

Flajšman, B. (2011). Likovna vzgoja in trajnostni razvoj. V Flajšman, B. (ur). Trajnostni razvoj kot načelo vzgoje in izobraževanja pri likovni in glasbeni vzgoji ter filozofiji (str. 13-20). Ljubljana: Državni svet Republike Slovenije.

Deleja, G. (2018). Obšolske dejavnosti in prireditve. V Grobelnik, N. (ur), Marguč, S. (ur), Poglajen D. (ur) in Zorko V. (ur). Letno poročilo Gimnazije Celje – Center (str. 151-152). Celje: Ravnateljstvo GCC.

SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika. (2000). Pridobljeno s <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>

Žakelj, A. in Borstner, M. (2012). Razvijanje in vrednotenje znanja. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/pdf/razvijanje-vrednotenje-znanja-2012.pdf>

**PRIMERI LIKOVNIH VAJ ZA DIJAKE DRUGEGA LETNIKA PROGRAMA
UMETNIŠKA GIMNAZIJA LIKOVNA SMER ZA STROKOVNI PREDMET RISANJE IN SLIKANJE**

Avtorica
Ana Pečnik

Fotografije (likovni izdelki)
Arhiv Gimnazije Celje – Center

Založnik
Gimnazija Celje – Center

Celje, 2025

URL: https://www.gcc.si/wp-content/uploads/Gradiva/strokovno_gradivo_RIS2.pdf

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v
Ljubljani
COBISS.SI-ID 231863043
ISBN 978-961-93803-9-0 (PDF)